

การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองแวน
อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

THE STUDY OF THE OPERATING FACTORS OF THE ELDERLY CLUB : A CASE STUDY
OF NONGNAE SUB - DISTRICT ELDERLY CLUB IN PANOMSARAKAM DISTRICT,
CHACHOENGSARO PROVINCE

อรุณี สุวรรณชาติ

สาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำชนครินทร์
ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รศ.ดร. กุลวดี โรจนไพศาลกิจ และ ผศ. ดร.สุรียพันธุ์ วรพงศธร

Abstract

The purposes of this qualitative research were 1) to investigate the circumstances of the activities operating of the elderly club in Tambol Nong Nae, and 2) to investigate factors affecting the activities proceeding of the elderly club. The sample obtained by simple random sampling comprised of 41 persons, i.e. 15 members of the club's executive board, 20 members of the club, 1 public health official, and 5 related persons with. The data were collected by means of document studies, observation, and in-depth interview. The collected data were analyzed by means of content analysis. The research results were as follows :

1) In the aspect of the circumstances of the activities proceeding of Nongnae elderly club, there were seven major activities, namely 1) informing members on health, 2) visiting ailing members, 3) exercise activities, 4) welfare provision, 5) career promotion, 6) conservation on culture and local wisdom, and the long term health care for the elderly. The results of the study indicated that each activity was originated from the club members' creative thinking. Consequently, there was actively participation among them which affected continuously and successfully activities operating.

2) In the aspect of factors on the activities operating of Nongnae elderly club, there were four factors, namely : 1) Factors on the club leader and members, the research results indicated that the club leaders were democratic ones, they were dedicative, patient, responsible, honest and industrious. Besides they were people of good conduct and good models for others. On the other hand, the members were hospitable, generous and helped each other. Moreover, they were also responsible and behaved themselves in accordance with the club's rules. 2) Factors on the club structure, the results indicated that there was the division of clear cut duties and responsibilities within the club activities structure. Apart from that, there were certain norms for the club proceeding. 3) Factors on the budget of the club, the study revealed that it came from members and donation from private organizations as well as government agencies. The club also earned money from its own activities. Therefore the club had sufficient budget for the organizing and proceeding of the annual club activities. 4) Factors on socio-culture of the club, the results showed that most members believed in the Buddhist teachings. Moreover, the long lasting local tradition and local wisdom were also essential factors affected unity and harmony among the club members.

Keywords : Elderly club, Activities, Operating factors

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุในตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารชมรม จำนวน 15 ราย สมาชิกจำนวน 20 ราย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 1 ราย บุคคลที่เกี่ยวข้องกับชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น จำนวน 5 ราย รวม 41 รายเก็บรวบรวมข้อมูล จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา มีดังนี้ :

1) สภาพการดำเนินกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น มีกิจกรรมหลักที่เกิดขึ้นและดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จำนวน 7 กิจกรรมได้แก่ 1) กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพแก่สมาชิก 2) กิจกรรมเยี่ยมสมาชิกที่เจ็บป่วย 3) กิจกรรมออกกำลังกาย 4) กิจกรรมการจัดสวัสดิการ 5) กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ 6) กิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมและถ่ายทอดภูมิปัญญา 7) กิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ซึ่งผลการศึกษาชี้แจงแสดงว่า แต่ละกิจกรรมเกิดจากความศรัทธาเริ่มของสมาชิกชมรมเอง จึงเกิดความร่วมมือร่วมใจส่งผลให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จ

2) ด้านปัจจัยการดำเนินการของชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรานั้นมี 4 ด้าน ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านผู้นำและสมาชิกชมรม พบว่า ผู้นำเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ผู้มีความเสียสละ ความอดทน ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียรตลอดจนตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิก ส่วนสมาชิกนั้นก็มีความตั้งใจไม่ตรี เอื้ออาทรและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบของชมรม 2) ปัจจัยด้านโครงสร้างของชมรม พบว่า โครงสร้างของชมรมมีการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจน มีบรรทัดฐานในการดำเนินกิจกรรมของชมรม 3) ปัจจัยด้านทุน แหล่งเงินทุนได้มาจากสมาชิกชมรม และการบริจาค จากห้างร้าน บริษัทเอกชน หน่วยงานภาครัฐ และการหารายได้ของชมรมจากการจัดกิจกรรมของชมรม ทำให้ชมรมมีแหล่งเงินของชมรมเองต่อเนื่องและเพียงพอในการทำกิจกรรม แต่ละปี 4) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า สมาชิกชมรมส่วนใหญ่นับถือศาสนาเดียวกัน มีประเพณีของท้องถิ่นที่ได้รับการสืบทอดกันอยู่อย่างยาวนานจึงเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้ผู้สูงอายุมารวมกัน

คำสำคัญ : ชมรมผู้สูงอายุ สภาพกิจกรรม ปัจจัยการดำเนินงาน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากโครงสร้างทางประชากรในสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (aging society) โดยสัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งหมดได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว กล่าวคือ สัดส่วนของผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5.4 เมื่อ 30 ปีที่แล้วเป็น ร้อยละ 11.5 ในปัจจุบัน และจะเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 25 ภายในอีก 20 ปีข้างหน้า (สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2552, หน้า 8-9) จากการที่จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ทำให้สังคมไทยต้องเตรียมความพร้อมในการรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมา ซึ่งเมื่อคนเราก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพร่างกายที่เสื่อมถอยลง อีกทั้งยังมีโอกาสเสี่ยงต่อการป่วยเป็นโรคต่างๆ ได้ง่าย ซึ่งปัญหาสุขภาพ ที่พบบ่อยคือกลุ่มโรค เรื้อรัง โดยร้อยละ 1.6 เป็นโรคเส้นเลือดในสมองตีบ ร้อยละ 31.1 เป็นโรคความดันโลหิตสูง และร้อยละ 13.1 เป็นโรคเบาหวาน กลุ่มอาการสมองเสื่อม

โรคข้อเสื่อม ภาวะกลืนปัสสาวะไม่ได้ ภาวะ ซึมเศร้า และการหกล้ม เมื่อมีอายุมากขึ้นอัตราการเกิดโรคมามากกว่าหนึ่งโรคก็จะสูงขึ้นเป็นลำดับ ควบคู่ไปกลับความเสี่ยงโรคมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โรคและอาการที่มากับความเสี่ยงนี้ก็จะนำไปสู่ภาวะพึ่งพาและภาวะทุพพลภาพซึ่งร้อยละ 1.7 ของผู้สูงอายุไทยอยู่ในภาวะทุพพลภาพ รุนแรงปานกลางหรือรุนแรงมาก โดยมีค่า ดัชนีบาร์เธล เอดีแอล (barthel ADL Index) น้อยกว่า 12 คะแนน ปัญหาโรค อัมพฤกษ์ อัมพาต ร้อยละ 2.5 ปัญหาความรู้สึกเหงา หัวใจที่ต้ออยู่คนเดียว ร้อยละ 21.7 และไม่มีคนดูแลเมื่อเจ็บป่วยร้อยละ 12.2 อัตราส่วนเป็นภาระร้อยละ 16.0 (การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย, 2550, หน้า 17)

ด้วยเหตุนี้ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ. 2545-2564 จึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เน้น และให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมของประชากรในวัยสูงอายุที่

มีคุณภาพ โดยการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือตนเองได้ การจัดตั้งกลุ่มชมรมผู้สูงอายุเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาโดยการรวมตัวของผู้สูงอายุ เพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2552) ในพื้นที่อำเภอพนมสารคาม ชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้เป็นชมรมผู้สูงอายุดีเด่นระดับจังหวัด ปี 2552 และเป็นชมรมผู้สูงอายุระดับเขต ในปี พ.ศ. 2554 ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงสภาพการดำเนินงานกิจกรรม และปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทราที่ส่งผลให้การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุมีศักยภาพในการเป็นชมรมที่มีการดำเนินงาน มีการปฏิบัติที่เข้มแข็งและมีความยั่งยืน เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางให้แก่ชมรมผู้สูงอายุอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1) สภาพการดำเนินงานของชมรม ศึกษากิจกรรมด้านต่างๆ ที่จัดขึ้นในชมรมและกิจกรรมต่างๆ ที่ชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง

- 2) ปัจจัยการดำเนินงานของชมรม จำแนกได้ดังนี้
 - (1) ปัจจัยด้านผู้นำและสมาชิกชมรม
 - (2) ปัจจัยด้านโครงสร้างของชมรม
 - (3) ปัจจัยด้านเงินทุนและทรัพยากร
 - (4) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

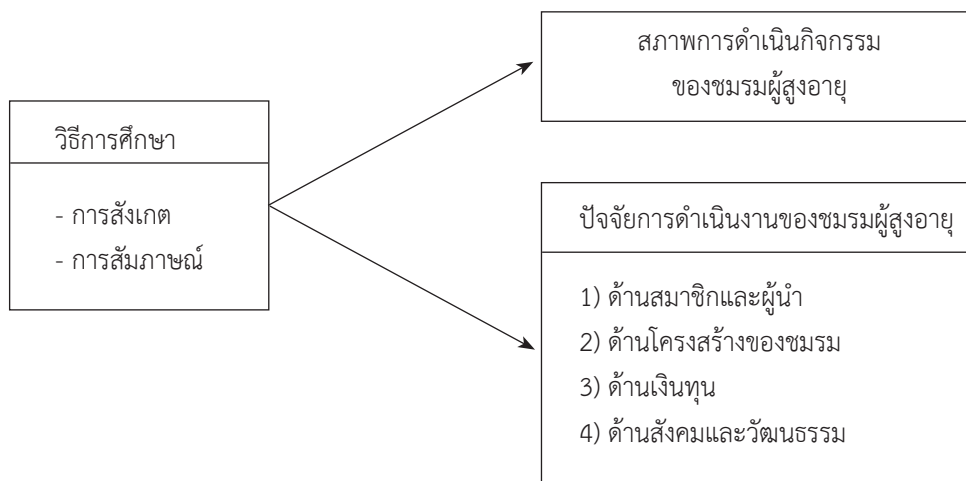
กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาคั้งนี้ เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจงดังนี้

 - 1) กลุ่มประธานชมรมและคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น จำนวน 15 คน
 - 2) กลุ่มตัวแทนสมาชิกชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น จำนวน 20 คน
 - 3) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขผู้เกี่ยวข้องกับชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 1 คน
 - 4) บุคคลทั่วไป ประกอบด้วยผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น จำนวน 5 คน
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

ทำการศึกษาระหว่างเดือนตุลาคม 2556 – มกราคม 2557

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษามีความมุ่งหมายศึกษาถึงสภาพการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ และปัจจัยการดำเนินงานในด้านผู้นำและสมาชิก ด้านโครงสร้างของชมรมด้านเงินทุน ด้านสังคมและวัฒนธรรมของชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย/รวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) โดยใช้คำถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง กำหนดกรอบโครงสร้างของการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชมรมผู้สูงอายุ นำมาเป็นแนวสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (key informants) โดยศึกษาถึงการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ และปัจจัยการดำเนินงานของชมรม จำนวน 4 ด้านได้แก่ ด้าน ผู้นำ และสมาชิกชมรม ด้านโครงสร้างของชมรม ด้านทุนและทรัพยากร และด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยผู้วิจัย จะบันทึกเทปและจดบันทึกทันทีที่ได้ข้อมูลสำคัญ

2. การสังเกต (observation) ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ในชมรมผู้สูงอายุและที่บ้าน เช่น กิจกรรมการวันพบปะของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุประจำเดือน กิจกรรมเยี่ยมสมาชิกที่เจ็บป่วยกลับจากโรงพยาบาล กิจกรรมศึกษาดูงาน เป็นต้น

วิธีการเก็บข้อมูล

1. ผู้ศึกษาเข้าไปขออนุญาต ประธานชมรมผู้สูงอายุ ชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษา และสร้างความพันธ์กับสมาชิกชมรม เนื่องจากผู้ศึกษาต้องการข้อมูลแบบเจาะลึกในประเด็นหลัก และความคิดเห็นส่วนตัวในด้านต่างๆ ของผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีต่อการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงต้องทำงานเก็บข้อมูลด้วยตนเองเพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลผู้ศึกษาจึงต้องอาศัยระยะเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลว่างเว้นจากภารกิจในแต่ละวัน เข้าไปทักทายและพูดคุยหรือนัดหมายทางโทรศัพท์หรือเข้าร่วมงานกิจกรรมทำความรู้จักกับผู้ให้ข้อมูลมากที่สุดเพื่อความสะดวกในการสัมภาษณ์และให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกในครั้งต่อไป เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุดในการสังเกตข้อมูลทางกายภาพ ซึ่งได้แก่ สภาพที่ตั้ง ขอบเขตของพื้นที่ เพื่อเตรียมให้ผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

2. เมื่อผู้ศึกษาได้รวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญครบ แล้วผู้ศึกษาได้นำเครื่องบันทึกเสียงมาถอดคำพูดและทำการบันทึก

3. การสังเกต เนื่องจากผู้ศึกษาต้องการข้อมูลที่เป็นความจริงหรือใกล้เคียงความจริงมากที่สุดผู้ศึกษาจึงได้เข้าร่วมสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่ชมรมผู้สูงอายุดำเนินการ

4. ผู้ศึกษา นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต มาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล หากพบว่าข้อมูลยังไม่สมบูรณ์ไม่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ผู้ศึกษาจะไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดอีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ เชื่อถือได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามวิธีการเก็บข้อมูล ดังที่กล่าวไปแล้ว โดยเก็บในกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ผู้นำท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 2

วัตถุประสงค์	เนื้อหา	วิธีการ/ เครื่องมือ	ผู้ร่วมกิจกรรม	สถานที่/ เวลา	ผลที่จะได้รับ
1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานกิจกรรมในชมรมผู้สูงอายุ	1) กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย 2) กิจกรรมเยี่ยมสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย 3) กิจกรรมออกกำลังกาย 4) กิจกรรมการจัดสวัสดิการ 5) กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ 6) กิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมและถ่ายทอดภูมิปัญญา 7) กิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว	สัมภาษณ์/ โดยใช้แบบ สัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง วิธีการสังเกต แบบมีและไม่มี ส่วนร่วม	ผู้ศึกษาและกรรมการชมรมและผู้นำชุมชนและสมาชิกชมรมเจ้าหน้าที่รัฐอย่างเป็นทางการ และอย่างไม่เป็นทางการ	ชมรม ผู้สูงอายุ ตำบล หนองแห พ.ย. 56	ทราบข้อมูลชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองแห กิจกรรมของชมรม ผู้สูงอายุ ตั้งแต่ก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อหาเพื่อศึกษาปัจจัยที่สร้างความเข้มแข็งของชมรมผู้สูงอายุ	1. ด้านสมาชิกและผู้นำ 2. ด้านโครงสร้างของชมรม 3. ด้านเงินทุน 4. ด้านสังคมและวัฒนธรรม	สัมภาษณ์/ โดยใช้แบบ สัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง	ผู้ศึกษาและกรรมการชมรมและผู้นำชุมชนและสมาชิกชมรมเจ้าหน้าที่รัฐอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ	ชมรม ผู้สูงอายุ ตำบลหนองแห พ.ย. 56	ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จและสร้างความเข้มแข็งของชมรมผู้สูงอายุ

ภาพที่ 2 แผนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล

ในการศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ กล่าวคือ เป็นการตรวจสอบสามเส้า ซึ่งได้แก่ข้อมูลบุคคล ข้อมูลสถานที่ ข้อมูลด้านเวลานั้นสัมพันธ์ กันถูกต้องตามข้อเท็จจริง และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เชื่อถือได้ตามระเบียบวิธีศึกษาเชิงคุณภาพ โดยผู้ศึกษาได้ตรวจสอบข้อมูลดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านบุคคล ผู้ศึกษาได้ตรวจสอบสามเส้าบุคคลที่อยู่ในชมรม ผู้สูงอายุ ตำบลหนองแห โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกประชากรกลุ่มตัวอย่างในเรื่องเดียวกัน คำถามเดียวกัน ผู้ศึกษาจะได้คำตอบจากบุคคลต่างกัน แต่เป็นคำตอบเดียวกันนั่นหมายถึง เป็นคำตอบที่เป็นข้อเท็จจริง เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของชมรม ตำบลหนองแห

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านสถานที่ ผู้ศึกษาได้ตรวจสอบสามเส้าด้านสถานที่กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างในเรื่องเดียวกัน คำถามเดียวกัน แต่ต่างสถานที่ ผู้ศึกษาจะได้คำตอบจากบุคคลเดียวกัน ต่างสถานที่กันแต่เป็นคำตอบเดียวกัน นั่นหมายถึงเป็นคำตอบซึ่งเป็นข้อเท็จจริงเป็นข้อมูล เชิงประจักษ์ เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองแห

การตรวจสอบสามเส้าด้านเวลา ผู้ศึกษาได้ตรวจสอบสามเส้าด้านเวลากับกลุ่มตัวอย่าง ของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ

ตำบลหนองแห โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล สำคัญในเรื่องเดียวกัน คำถามเดียวกัน แต่ต่างเวลา ผู้ศึกษาจะได้คำตอบจากบุคคลเดียวกัน สถานที่เดียวกันและในเวลาต่างกัน แต่เป็นคำตอบเดียวกันนั่นหมายถึง เป็นคำตอบซึ่งเป็น ข้อเท็จจริง เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์และเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองแห

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลเอกสาร ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยตรวจสอบข้อมูลกับแหล่งที่มา

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้นำสมุดจดบันทึกพร้อมข้อมูลที่ได้จากการบันทึกจากเครื่องบันทึกเสียง มาถอดคำพูดบรรยายวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) สรุปความตามประเด็นสำคัญ

3. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต ผู้ศึกษาได้นำสิ่งที่สังเกตได้จากกิจกรรมต่างๆ ของชมรม ผู้สูงอายุมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการจดบันทึกและเอกสาร แล้วสรุปความตามประเด็นสำคัญ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุ ตำบลหนองแห่น พบกิจกรรมหลักที่ดำเนินการในชมรมผู้สูงอายุจำนวน 7 กิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ
2. กิจกรรมเยี่ยมสมาชิกที่เจ็บป่วย
3. กิจกรรมออกกำลังกาย
4. กิจกรรมการจัดสวัสดิการ
5. กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ
6. กิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม
7. กิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

ด้านปัจจัยการดำเนินงาน พบดังนี้

1. ปัจจัยด้าน ผู้นำและสมาชิก ผลการศึกษาพบดังนี้

ผู้นำ มีความเป็นประชาธิปไตย มีประสบการณ์การทำงานในระดับหัวหน้าหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนมีความรู้ความสามารถมีความเสียสละ ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี แก่สมาชิกสมาชิกชมรม มีความรักความสามัคคี มีความเสียสละ มีความเอื้ออาทรต่อกันและรู้ในบทบาทหน้าที่ของตนเอง

2. ปัจจัยด้านโครงสร้างของชมรม ผลการศึกษาพบดังนี้

ชมรมมีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนและมีลายลักษณ์อักษร สมาชิกมีการปฏิบัติตามข้อบังคับของชมรม และมีระเบียบของชมรมให้รับสมาชิกอายุตั้งแต่ 55 ปีเข้าเป็นสมาชิกส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมมีความคล่องตัวในการทำกิจกรรมและการประสานงานกับที่ต่างๆ

3. ปัจจัยด้านเงินทุนและทรัพยากร ผลการศึกษาพบดังนี้

ชมรมมีรายได้จากการสนับสนุนของทั้งทางภาครัฐและเอกชนจากสมาชิกชมรมและรายได้ที่เกิดจากอาชีพเสริมที่ดำเนินกิจกรรมในชมรมอีกทั้งยังมีวัสดุและครุภัณฑ์ที่จำเป็น ในการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ

4. ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบดังนี้

สมาชิกชมรมมีความรักความสามัคคีอันดีทั้งในครอบครัวและชุมชนนับถือศาสนาเดียวกัน มีการรักษาและสืบทอดประเพณีความเชื่อของบรรพบุรุษสืบต่อกันมา นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่อยู่ในชุมชนและนอกชุมชน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษามีรายละเอียดในการอภิปรายแต่ละประเด็นมีดังนี้

1. สภาพการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจำนวน 7 กิจกรรม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ซึ่งทางชมรมได้กำหนดในทุกวันที่ 1 ของเดือน 2) กิจกรรมเยี่ยมสมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย 3) กิจกรรมออกกำลังกาย 4) กิจกรรมการจัดสวัสดิการ 5) กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ 6) กิจกรรมอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม และถ่ายทอดภูมิปัญญา 7) กิจกรรมการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว กิจกรรมเหล่านี้สมาชิกชมรมสนับสนุนให้ดำเนินการขึ้นในชมรม เป็นกิจกรรมที่เป็นความต้องการของสมาชิกชมรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของมณฑาทิพย์ วุฒิ (2553, หน้า 75) ศึกษาวิทยุศาสตร์การสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลรัฐอุฎก อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการสวัสดิการสังคมในด้านสุขภาพอนามัย และด้านนันทนาการและสอดคล้องกับ ยุวณี เกษมสินธ์ (2553, หน้า 135) ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอสว่างศรีนคร จังหวัดนครพนม พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการด้านสวัสดิการสังคม และฉัตรชัย ประภัสร์ (2553, หน้า 198) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์สุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า สิ่งที่เป็นความต้องการของผู้สูงอายุคือ เรื่องของสุขภาพ การสร้างเสริมสุขภาพของ เรื่องการจัดการความเครียดและอารมณ์ การร่วมกิจกรรมในสังคม และความมั่นคงแห่งชีวิตและสวัสดิการของผู้สูงอายุ

2. ปัจจัยด้านผู้นำและสมาชิก ซึ่งในการดำเนินกิจกรรมของชมรมนั้นผู้นำและสมาชิกมีความสำคัญมากในการที่จะนำไปให้ชมรมมีความเจริญก้าวหน้าและสามารถดำเนิน กิจกรรมได้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ของชมรม พบว่า ผู้นำ มีความเสียสละ มีความรู้ความสามารถ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิก ส่วนด้าน สมาชิกชมรมมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการมีส่วนร่วมในกิจการของชมรมทุกกิจกรรม ด้วยความพร้อมเพรียง ด้วยความเสียสละ ความอดทน และมีความจริงใจต่อเพื่อนสมาชิกและชมรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรีธัญญา เครื่องฉาย (2552, หน้า 85) ได้ศึกษาการพัฒนาโครงการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนโดยชมรมผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองหิน ตำบลศิลา อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น พบว่าคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุ ที่มีศักยภาพสูง มีความรู้มีประสบการณ์ เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชน มีความเสียสละ มีความสามัคคี และมีส่วนร่วมในกิจกรรม จะทำให้ชมรมผู้สูงอายุมีความเข้มแข็ง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชิต ไลยน้ำเงิน (2552, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการจัดการแบบ

มีส่วนร่วมสำหรับการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี พบว่าการที่สมาชิกสู้รบพาทหน้าที ความรับผิดชอบของตนเอง ส่งผลให้การทำงานของชมรมผู้สูงอายุพัฒนา และเข้มแข็ง เช่นเดียวกับ ชนาภา ขำสุวรรณ (2550, หน้า 136) ได้ศึกษาการจัดการกิจการชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงขลา พบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุ ได้แก่ผู้นำและสมาชิก ผู้นำที่มีความเสียสละมีความรู้ความสามารถและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิก ประกอบกับสมาชิกชมรมที่มีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจในการมีส่วนร่วมในกิจการของชมรมทุกกิจกรรมด้วยความพร้อมเพียง ด้วยความเสียสละความอดทน และมีความจริงใจต่อเพื่อนสมาชิกและชมรมสามารถนำพาชมรมให้มีความเจริญก้าวหน้าและสามารถดำเนินกิจกรรมได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ในขณะที่ชมรมมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอจะทำให้การบริหารจัดการดำเนินไปตามแผน

3. ปัจจัยด้าน โครงสร้างของชมรม ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านโครงสร้างของชมรมมีส่วนส่งเสริมให้การดำเนินกิจการของชมรมประสบผลสำเร็จ เพราะภายในชมรมมีการโครงสร้างของการบริหารของชมรม ที่แบ่งหน้าที่การทำงานกันอย่างชัดเจน และบรรยากาศภายในชมรมมีการพูดคุยกันอย่างเป็นกันเอง และสมาชิกทุกคนปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และจารีตของชมรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของกับ สุกัญญา บุญวิเศษ (2554, หน้า 81) ศึกษาความสำเร็จของชมรมผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองคู อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าการบริหารจัดการชมรมในรูปคณะกรรมการที่เป็นระบบชัดเจน โดยเฉพาะด้านการดำเนินงาน มีการมอบหมายหน้าที่ที่ชัดเจน และการบริหารจัดการดี ถือเป็นเรื่องชี้ขาดความเข้มแข็งของชมรมผู้สูงอายุ นอกจากนี้เพ็ญศรี วัชรทายทอง (2553, หน้า 55) ได้ทำการศึกษากิจการดำเนินงานและการจัดการความรู้ด้านการดูแลสุขภาพของชมรมผู้สูงอายุเทศบาลเมืองสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา พบว่าการดำเนินงานด้านการดูแลสุขภาพของชมรมผู้สูงอายุเทศบาลเมืองสีคิ้วประสบความสำเร็จ เนื่องจาก มีการจัดองค์กรตามแนวคิดของเฮรี ฟาโย (henry fauol) ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม

4. ปัจจัยด้านทุน พบว่า ทุนส่วนใหญ่ของชมรมได้มาจากสมาชิกชมรม จากการบริจาค โดยหน่วยงานภาคเอกชน กลุ่มองค์กร ที่เห็นความสำคัญในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ เงินรางวัลในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพิเศษของชมรม จากอาชีพเสริมที่ชมรมสร้างให้แก่สมาชิกเพื่อเป็นรายได้ของชมรมและสมาชิก และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ในกิจกรรมต่างๆ ของชมรม นอกจากนี้มีการควบคุมค่าใช้จ่ายเงินอย่างเป็นระบบ ระเบียบ

มีการวางแผน ที่เป็นสัดส่วน จึงทำให้ชมรมสามารถมีเงินทุนเพียงพอสำหรับการดำเนินกิจการชมรมอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัตถุประสงค์ ระเบียบ แก้วสุกใส (2545, หน้า 66) ทำการศึกษา ในเรื่องความเข้มแข็งของชมรมผู้สูงอายุ วัดคำใน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า การดำเนินกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุที่มีความต่อเนื่อง ต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกและองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนในเรื่องเงินและสิ่งของ และการระดมทุนภายในชมรม สอดคล้องกับ เสาวนีย์ ด่านิล (2546, หน้า 152) ได้ทำการศึกษาเรื่องศึกษากิจการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านร้อนพัฒนา ตำบลต้นหยงมีส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส พบว่า ชมรมที่มีความเข้มแข็งต้องได้รับการสนับสนุนเงินทุนจาก งบจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนและการระดมทุนภายในชมรม

5. ปัจจัยด้าน สังคมและวัฒนธรรม พบว่า สมาชิกชมรมส่วนใหญ่มาจากความหลากหลายทั้งทางด้านอาชีพและความเป็นอยู่ แต่เมื่อมารวมกันในชมรมทำให้เกิดความรู้สึก ถึงความเป็นพวกเดียวกัน จึงทำให้มีความสามัคคีและแบ่งงานกันทำตามความสามารถ นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชมรมเป็นการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องับประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ชาติ ศาสนา กลุ่มพัฒนาต่างๆ อีกทั้งการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชมรมโดยพร้อมเพรียง กันทุกๆ กิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริรัช ฉายแสง (2553, หน้า 133) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในจังหวัดอำนาจเจริญ พบว่าผู้สูงอายุที่ได้รับแรงสนับสนุนจากจากผู้นำชุมชนและชาวบ้าน จะมีคุณภาพชีวิตดี สอดคล้องกับสุกัญญา บุญวิเศษ (2554, หน้า 81) ศึกษา ความสำเร็จของชมรมผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองคู อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีพื้นฐานสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณีเดียวกัน มีความสัมพันธ์และคุ้นเคยกันเป็นส่วนตัวจะไม่มีปัญหาด้านบริหารแต่อย่างใด เช่นเดียวกับ สิงหา จันทริย์วงศ์ (2553, หน้า 379) ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทของราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชาโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง พบว่าผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตดีในชนบทราชอาณาจักรไทยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มี ความคุ้นเคยตั้งแต่อดีตมาอย่างยาวนาน เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ จึงมีความสัมพันธ์กับสภาพของผู้สูงอายุ เช่นเดียวกับเบญจวรรณ สีสด (2552, หน้า 114) ศึกษาแนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า การขับเคลื่อน

พัฒนาผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วม กลไกการขับเคลื่อนในระดับชุมชนนั้นการสร้างองค์กรกลางที่จะเป็นจุดประสานความร่วมมือระหว่างผู้สูงอายุและหน่วยงานองค์กรในพื้นที่ และทำให้หน่วยงานและองค์กรในพื้นที่เห็นถึงศักยภาพและความสามารถที่เป็นจุดร่วมในการพัฒนาผู้สูงอายุให้เต็มศักยภาพและอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าไม่ว่าองค์กรใดๆ สามารถดำเนินกิจการเพื่อนำพาให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ได้เช่นเดียวกันเพื่อความสุข และประโยชน์แก่สมาชิก ดังนั้นส่วนประกอบภายในองค์กรนั่นเองที่ชี้แนะให้องค์กรมีความเข้มแข็ง สามารถเลี้ยงตัวเองได้ เช่น ชมรมผู้สูงอายุตำบลหนองแห่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ด้านงบประมาณ ควรให้หมู่บ้าน ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุเนื่องจากทุกหมู่บ้านมีแหล่งงบประมาณ เช่น กลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนตลอดไป
2. ควรมีการถ่ายทอดการบริหารจัดการ การดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทุกเดือนเพื่อสร้างความยั่งยืนแก่ชมรมตลอดไป
3. ควรให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อส่งเสริมให้ชมรมผู้สูงอายุเป็นชมรมแห่งการเรียนรู้ (learning community) และเข้มแข็งยั่งยืนต่อไป
4. ควรมีการทำวิจัยเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาปัจจัยสนับสนุน การดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ
5. ควรมีการทำวิจัย บทบาทภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2552). **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เทพปัญญานิสย์.

ฉัตรชัย ประภัสสร. (2553). **การพัฒนาหลักสูตรวิทยาศาสตร์สุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ.** วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชนาภา ขำสุวรรณ. (2550). **การจัดการกิจการชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา.** ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.

เบญจวรรณ สีสด. (2552). **แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน.** พิชิต ลายน้ำเงิน. (2552). **การจัดการแบบมีส่วนร่วมสำหรับการดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุ อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี.** ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เพ็ญศรี ว่างทรายทอง. (2553). **การศึกษาการดำเนินงานและการจัดการความรู้ด้านการดูแลสุขภาพของชมรมผู้สูงอายุเทศบาลเมืองสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา.** รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มณฑาทิพย์ วุฒิ. (2553). **ยุทธศาสตร์การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลอรุณภูมิ อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.** การค้นคว้าแบบอิสระของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศาสตร์ การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ยุวณี เกษมสินธ์. (2553). **สภาพและปัญหาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม.** วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ระวี แก้วสุกใส. (2545). **ความเข้มแข็งของชมรมผู้สูงอายุวัดคำในอำเภอนายวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน.** การค้นคว้าแบบอิสระของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศรินญา เครื่องฉาย. (2552). **การพัฒนากิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนโดยชมรมผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุบ้านหนองหิน ตำบลศิลา อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น.** รายงานการศึกษาอิสระปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สิงหา จันทิย์วงศ์. (2553). **รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทของราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชาโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง.** วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศาสตร์ การพัฒนาภูมิภาค (กลุ่มสาธารณสุขชุมชน) มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

สิรินุช ฉายแสง. (2553). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ในจังหวัดอำนาจเจริญ. ปรินญาสาธารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสร้างเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

สุกัญญา บุญวิเศษ. (2554). ความสำเร็จของชมรมผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองดู่ อำเภอรวิชัยบุรีจังหวัดร้อยเอ็ด. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2552). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2552. กรุงเทพฯ : บริษัท ที คิว พี จำกัด.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2551). สรุปผลที่สำคัญการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.

เสาวนีย์ ดำนิล. (2546). ศึกษาการจัดการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านร้อนพัฒนา ตำบลต้นหยงมัส อำเภอรระแงะ จังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.